

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze
la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francate
la redactiuni.

Anulu IV.

Blasiu 15 Novembre 1890.

Nr. 4.

Partea besericésca.

**Jubileulu episcopalu de 25 ani alu Escelentiei S'ale
Preasântitului Archiepiscopu si Metropolitu Dr.
Joanu Vancea.**

La initiativ'a veneratului capitulu metropolitanu,
in 3 Decembre st. n. a. c. se va serbá jubileulu episcopalu
de 25 ani alu Escelentiei S'ale Preasântitului Archi-
episcopu si Metropolitu Dr. Joanu Vancea.

Programulu serbarei acestui jubileu se cuprinde
in cerculariulu capitulului metropolitanu din 29 Aug.
n. a. c. indreptatu catra clerulu archidieceasanu, care
se va inferi mai la vale.

„Nobilele insusiri ale veneratului jubilaru, gene-
rosele Lui fapte din tempulu mai de aprópe si mai
departatu, binecuvéntat'a Lui activitate, nenumeratele
Lui benefaceri: ne oblégu strinsu a-i dá tributulu de
recunoscintia, veneratiune si admiratiune“.

Intru memor'ia dâlei festive de 3 Decembre, a. c.
in care se implinescu 25 de ani, de cându Escelenti'a
S'a Preasântitulu nostru Archiepiscopu si Metropolitu
a fostu consecratu de episcopu, se va infientiá prin
contribuiri benevole unu fondu pentru redicarea unui
internatu de fete in Blasiu, de care avemu lipsu ne-
incungiurata. Amu datu pre aiurea destulu, si ne-amu
lasatu pre noi! Acuma. . .

„Multi flamandi a saturatu induratulu archiereu,
multi goli a imbracatu, multi a ridicatu din pulbere,
multi a indreptatu cu cuvéntulu, pre multi cu toiagulu
poterei, multi a distinsu si inaintatu, pre multi i-a
ajutatu in percurgerea cariereloru, sarcin'a multor'a
Elu a portatu: si pentru tote acestea nu astepta res-
plata dela nime decatu numai dela Celu Prea Inaltu“.

„In locu de resplat'a, cu care suntemu detori, se-i
facemu bucuria; se facemu cá Elu se veda si se semta,
cá ánimelile nostre stau aprope de ánim'a Lui, se
facemu cu totii asia, incatu se nu ni se póta dice,
precum disese odiniora Domnilu Christosu: cá 10 s'au
curatitu, dar' cei 9 unde suntu“?

„Nu cu ospetie, nu cu strigari scomotose, ci cu
rugi in beseric'a lui Domnedieu, si cu aducere de
daruri curate (contribuiri benevole) pre altariulu
vergureloru, — doresce intieptulu archiereu a se
sânti diu'a de 3 Decembre a. c“.

Gatesce-te dar' turma cuventatore, cá éta se apropie
diu'a de bucuria a bunului pastoriu, si deschidându
deschide man'a ta!

Circulariulu veneratului capitulu metropolitanu
in caus'a serbarei jubileului episcopalu de 25 ani alu
Escelentiei S'ale Preasântitului Archiepiscopu si Me-
tropolitu Dr. Joanu Vancea:

Preu Onorate in Christosu Frate!

In 3 Decembre n. 1890 se voru implini 25
de ani, decandu Escelenti'a Sa Preasântitulu nostru
Archi-Episcopu si Metropolitu Dr. Joanu Vancea de
Butés'a fi consecratu dupa voi'a domnedieésca de
episcopu in catedral'a gr.-cat. de Oradea mare. Meritele,
ce si le a castigatu Escelenti'a Sa in tempulu acest'a
pentru beseric'a si natiunea nostra, suntu prea bine
cunoscute clerului si poporului, decâtu cá se fia lipsa
se le mai amintimu. Si chiaru pentru ace'a Capitulu
metropolitanu de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu crede, cá a
implinitu o dorintia sincera si fierbinte a clerului si
poporului archidieceasanu, cându a luat initiativ'a spre

a serbá si sanctificá in modu cuvenintiosu diu'a acést'a memorabila in istori'a besericeí si natiunei nóstre.

Inse dupace deoparte nice impregiurarile tempului preste totu nu concedu, éra de alta parte si dorinti'a Escellentiei sale este, cá serbarea acést'a se se intemple fora scomotu si pompa lumésca, de ace'a dupa o consultare fratiésca amu aflu in Domnulu a statorí urmatoriulu programu pentru serbarea dilei acesteia jubilarie, care prin acést'a Ni si luamu libertate cu tóta iubirea si increderea fratiésca a-lu comunicá si Fratiei tale cu rogarea, cá Frati'a ta se binevoiesci a-lu comunicá si clerului tractualu, cari cu totii credemu, cá lu veti si aprobá, si la tempulu seu din iubire si veneratiune fiésca si sincera catra Inaltulu Jubiliariu veti grigi si de implinirea lui, de ce prin acést'a ne si rogamu de intregu veneratulu cleru archidiecesanu, si in specie:

1. In diu'a de 3 Decembre st. n. 1890, care e si serbatori'a intrarei in beserica a Maicei Domnului, dupa celebrarea santei Liturgie, in fia- care beserica din archidiecesa se va cantá docsologi'a ce mare spre a aduce prin ace'a multiumita Marelui Domnedieu, care s'a induratu a lungi viéti'a Escellentiei sale spre binele besericeí si natiunei nostre. Lucrulu acést'a se va face cunoscutu poporului parochialu inca in Dominec'a premergatoria dilei de 3 Decembre.

2. Escellentia sa fiendu convinsu despre iubirea fiésca a clerului si poporului incredintiati de Domnedieu intieptei sale pastoriri doresce, cá clerulu si poporulu archidiecesanu in diu'a acést'a se nu se ostenésca cu gratulatiuni nice in persona, nice in scrisu.

3. Voindu a perpetuá aducerea aminte de diu'a acést'a insemnata pentru noi toti, Acestu Capitulu a aflu in Domnulu spre memori'a perpetua a ei prin contribuii benevole a pune basa la unu fondu, din care, candu va ajutá Preabunulu Domnedieu, se se redice in Blasiu unu internatu de fete, in care in tempurile aceste grele, prin cari trece sant'a nostra beserica si scump'a nostra natiune, se se pota cresce in fric'a lui Domnedieu si in iubirea neamului seu ficele clerului si poporului nostru.

Deci cu tota stim'a fratiésca te rogamu prin acéast'a pre Frati'a ta, cá spre scopulu acést'a se deschidi o colecta la clerulu si poporulu tractualu dupa modalitatea, carea Frati'a ta de dupa prudinti'a si tactulu, ce te caracteriséza, o vei aflá mai convenabila, cá fia-care fiu alu archidicesei considerandu scopulu filantropicu si umanitariu, pentru care se face colect'a, se contribuésca, cu cátu i va fi cu potintia, aducundu-si aminte unulu fia-care, cá in casulu acést'a si o contribuire mica, cá si denariulu veduvei, va fi primita si insutitu resplatita din partea lui Domnedieu. Sum'a colectata ne rogamu apoi, cá Frati'a ta se binevoiesci a o tramite la adres'a Capitulului Metro-

politianu in Blasiu celu multu pana in 31-a Decembre an. 1890.

Dupace se voru fi primitu colele de contribuii dela tote oficiele protopopesi archidiecesane, sum'a, ce se va colectá din intréga archidieces'a, se va strapune Escellentiei sale Preasantitului Metropolitu, pre langa esprimarea scopului pentru care s'a adunatu, Care credemu, cá numai decátu va face pasii de lipsa spre administrarea ei in sensulu santeloru canone, despre ce apoi nu vomu lipsi a incunoscintiá intregu clerulu si poporulu contribuioriu.

Dupa cari cerendu inca odata spriginulu pretiuitu alu Fratiei tale in lucrulu acést'a santu si bineplacutu lui Domnedieu, si sperandu, cá dupa datin'a cunoscuta a Fratiei tale de a imbratisiá cu caldura totu ce e bunu, frumosu si salutariu, vei imbratisiá cu aceasi caldura si caus'a acést'a pia, multiuminduti inainte pentru tota ostenél'a, amu remasu cu tota stim'a si iubirea fratiésca.

Din siedinti'a capitulului metropolitanu gr.-cat. de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu tienuta in Blasiu la 29 Aug. n. 1890.

Capitululu metropolitanu gr.-cat.
de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu.

Jurnalistic'a.

VI.

Exempla trahunt. Omulu cugeta, voiesce si face asiá precum este influintiatiu din partea acelor'a, intre cari se afla. Portarea amiciloru precum si vorbele acelor'a influintiéza adúncu asupr'a nóstra. Proverbiulu: „Spune-mi cu cine te insociiesci, si eu ti-voiu spune cine esti“, este probatu deajunsu prin esperienti'a cotidiana. Éste sciutu, cá cu cei rei te faci reu, cu cei indiferenti, indiferentu, cu cei impii, impiu. Vorbele dubie pronuntiate de unu profesoru ori invetiatoriu in lucruri de credintia si morala suntu in stare se produca smintéla, indiferentismu si dubietate in spiritele invetiaceiloru.

Verba volant, scripta manent. Scriptele si productele de pressa esercita o influintia, ce nu piere curundu. Cine se cuprinde di de di cu cetirea unui jurnalulu ori a unei càrti, cu necesitate morala suscepe in mintea si anim'a sa ideile, principiile si colórea acelu jurnalulu, ori acelei càrti. Déca in cutare carte ori jurnalulu se desconsidera prescriptele s. religiiuni, ori se ataca beseric'a si conducatori ei, atunci si cetitorii pre incetu devinu reci si indiferenti càtra religione si beserica.

E unu adeveru, ce nu se póte trage la indoiéla, cá multi ómeni devinu asia, traiescu asia, se pórtu asia, si moru asia, precum s'au invetiatiu din càrtile, cu cari se cuprinsera. Mai pre fia care di esperiamu cá unii teneri, cari altcum in cas'a parintiésca au

primitu crescere religiôsa, dupa-ce esu in lumea mare si cetescu jurnale si cãrți cu principie anticrestine, se rusinãza a marturisi pre facia credinti'a besericeii sale, si asia se facu ômeni fãra caracteru, si in urma decadu in abisulu faradelegiloru.

Nitimur in vetitum. Acestu proverbii suna mai vërtosu la adres'a tenerimei, care dupa fraged'a sa natura tende cãtra cele oprite, cãtra lucruri neiertate. Zelulu, ce se manifesta din partea tenerimei spre a se constitui in societati literarie si spre a-si formã bibliotece de cãrți si jurnale, e laudabilu, si acei teneri merita se fia spriginiti cu bunavointia in intreprinderea loru. Se bage inse bine de sãma atãtu tenerii cei mai descepti, cãtu si conducatorii acelor'a, cã nu cumva in acele isvõre de lumina morala se strabata elemente veninõse, cãrți ori jurnale periculõse bunelor moravuri. A tiené cãrți si jurnale rele si a le dá si altor'a se le cetesca este pecatu, si inca unulu din pecatele cele de mõrte. Bani ce se dau pre cãrți si jurnale rele, suntu tributuri date pre sãm'a infernului, unde se tienu sufletele pierdute prin lectur'a astorufeliu de scrieri. Èr' a tiené cãrți si jurnale bune, a le spriginii si a le dá si altor'a se le cetesca este fapta buna, si inca un'a din cele mai pretiõse; cã e constatatu, cã multi ômeni, cari la inceputu erau cufundati mai multu ori mai pucinu in necredintia si in pecate, ajungëndu in posesiunea unei cãrți bune, se intõrsera la calea cea drépta si incepura a duce viétia pia. Intre alte multe casuri, fia-ne iertatu a ne provocã la dõue casuri din istori'a besericeii occidentale. S. Franciscu de Assisi, intemeiatoriulu marelui ordu alu Capuciniloru si Franciscaniloru, la inceputu erã unu tãneru resfaciatu, si in urma s'a facutu unu barbatu sãntu. S. Ignatiu de Lojol'a erã unu oficieru usioratecu, si mai târdiu elu a fundatu celebrulu ordu alu Jesuitoru. Prin ce s'au potutu schimbã intru atãt'a acesti doi barbati? Amendoi s'au indreptatu prin aceea, cã pre tãmpulu morbului, de distractiune, au cetitu cãrți religiõse. Èca dar' efectele cetirei cãrtiloru bune. Atãrna fõrte multu dela cetire, asia incãtu dela jurnalulu, calendariulu, ori cartea, ce se afla in cutare casa, indata poti observã ce spiritu domnesce in familia; incãtu potemu dice, cã la multi ômeni, de acolo le atãrna ceriulu si infernulu, fericirea ori nefericirea.

E de lipsa dara, cã cei chiamati se se ingrigesca a dá de lucru tipografielor diecesane, si a face cã tenerimea si poporulu credinciosu se se provéda cu carti bune si de folosu, cu cãrți, prin cari acei'a se se intarésca in virtute, religiune si bunele moravuri, cu cãrți in cari se se predice iubirea de beserica si patria, cu cãrți formatõre de caracteru, nobilitatõre de sãntieminte, si insufletitõre spre fapte nobile si maretie. Prin edarea de cãrți bisericesci

corale, si de cãrți de scõla, tipografiile diecesane inca nu facu destulu chiamarei, ce o ar' avé ele in tãmpulu de facia. S'au facutu ce e dreptu unele progrese pre terenulu religiunei; cu tõte acestea inse se afla destula ignorantia nu numai pre alte terenuri, dar' chiar' si pre terenulu religiosu, si nescienti'a acést'a. precum credemu noi, este caus'a cã la primele atacuri ale adevèrurilor religiõse, ômenii nostri se dau invinsi, ori se retragu in indiferentismu.

Celu mai aptu mijlocu de intarire in credintia, si celu mai tare scutu in contr'a curentelii destructivuu produsu de jurnalistic'a ateista si falsa, este fãra indoiela imbunatatirea pressei nõstre preste totu, si in specialu infiintarea unui jurnalulu besericescu-politicu.

Unulu singuru pucinu põte face, si chiar' pentru aceea la o intreprindere atãtu de grea si importanta, e de lipsa cã se se asocieze cã colaboratori mai multi barbati luminati, preoti si mireni cu role deosebite lucrãndu, fia-care separatu pre terenulu, pre care are chiamare si placere, si cu totii la olalta nesuindu intru acolo, ci principiile crestine se se recunõsca si se se aplice pre tõte terenule vietiei publice.

Dupa parerea nõstra unu asemenea jurnalulu ar' avé se cuprinda: cestiuni politice tractate din punctu de vedere basericescu; reviste politice, cari preterate si amestecate cu observãri nimerite se cetescu cu placere: tractate de interesu scientificu si practicuu din diversele discipline teologice cu privire la trebuintiele nõstre, impartite in articlii scurti, scrisi in stilu viu si insufletitoriu cu eschiderea sistemului de scriere usitatu in scõle; cestiuni scolastice si pedagogice: cestiunea reuniuniloru binefacatõrie de ori ce nume si specia: tractate igienice mai alesu din medicin'a pastoralã: indrumãri practice din economia; decisiuni mai recente de ale s. scaunu apostolicu: epistole pastorale de ale episcopiloru provinciali: ordinatiuni de ale ordinatoru nõstre de interesu pentru toti: resolutiuni si decisiuni de ale foruriloru mai inalte civile referitõre la afacerile besericesci: ordinatiuni ministeriale in cause besericesci si scolastice: studie din limb'a si literatur'a romãna, pre bazele puse de antecesorii nostri: naratiuni morale si alte scrieri de folosu pentru cetitori: schimbãri personale in statulu clerului si alu invetiitoriloru: publicare de opuri nõue de interesu pentru preotii si credinciosii nostri: corespondintie si noutãti cãtu de multe din viétia besericeii nõstre si de aiurea. Cu noutãti multe jurnalulu se popularisãza, se face placutu si intesasantu, se cetesce si se canta mai bine. Ômenii de astãdi nu ambla atãtu dupa scientia, cãtu mai vërtosu dupa aceea cã se scia ce se intãmpla in afara. De regula cetitoriulu de diuarie, cãndu iã in mãna o fõia, cauta mai ãntãiu noutãtile si le cetesce

cu curiositate, si déca e multumitu cu acésta rubrica, e deja pregatitu si pentru primirea articiloru mai seriosi din fruntea jurnalului. Jace in interesulu fia-carei foi, se puna pondu pre placerea cetitoriloru. Preotii rurali, respânditi prin provincia ar' poté face unu bunu servitiu pressei nóstre, déca si-ar' luá ostenéla a face iute relatiuni despre cele ce se intémpla prin parochie.

Cu tóte cà fàra nice o basa de dreptu, totusi facia de partea politica a jurnalului, se exceptionéza cà beseric'a nu are de a face nemicu cu politic'a. Asia ar' fi se fia, déca nice politic'a nu s'ar' amestecá in afaceri besericesci. Dar' foile politice nu remánu numai pre lângá lucrurile politice, ci mergu si se ocupa cu predilectiune cu lucruri religióse si cu cestiumi besericesci, si inca nu numai cu de acelea cari au si lature politica, ci si cu de acelea, cari suntu de natura curatu religiósá; ma ce e si mai multu foile publicistice aducu in discussiune si se pronuntia in modu falsu si cu privire la principiile de credintia si morala; din care causa nu remáne alta decâtu cà si beseric'a totu cu acelasi dreptu se intre in actiune defensiva si se rectifice opiniunile nedrepte ale politiciloru, cu atátu mai vèrtosu, cà beseric'a are solia se apere, sustiena si validiteze principiile crestine pre tóte terenele vietiei publice, si mai alesu, cà dèns'a are misiune sânta se predice adevèrurile religióse pentru tóte relatiunile vietiei, asia si pentru politica. Aceea, cà religiunea nu are de a face nemicu cu politic'a, inca e o ratacire totu atáta de mare cà si cealalta; pentru-cà legea lui Domnedieu urmaresce pre omu in totu loculu si in tóte faptele lui, nu numai in lucrurile private ci si in cele publice. Judecatoriulu, cându aduce sentinti'a, legiutoriulu, cându votéza legea, alegatoriulu, cându face usu de dreptulu seu; nu-si póte uitá nice pre unu momentu de calitatea sa de crestinu, ci trebue cá se-si aduca aminte ce demânda ori ce opresce legea lui Domnedieu in casulu acest'a ori in acel'a.

Dupa tóte acestea tienemu a fi de prisosu a scrie mai departe despre acestu obiectu, acuma, cându capulu vediutu alu besericei, Sumulu Pontífice Leonu XIII demânda cà jurnalisticéi cele rele se se opuna o *jurnalistica buna spre aperarea adevèrului, spre paz'a religiúnei si spre sustienerca drepturiloru besericesci.*

Fia, cà cu inceputulu anului, càtra care tindemu, fói'a presenta se se prefaca intr'unu organu corresponsidietoriu cerintieloru tempului de astadi. Pria conclucrarea armonica a totororu factoriloru chiamati, lucrurile mici se pótu face mari; ér' prin neintielegere si cele mai mari lucruri se risipescu, cà adevèrulu eternu a disu: „Omne regnum in se divisum desolabitur, et domus supra domum cadet“.

Dr. J. R.

Despre nanasi la administrarea sântului sacramentu alu Botezului.

I.

Sant'a nostra Basereca poftesce, cà la administrarea Botezului pre langa subiectu si ministru se mai fia de facia si unu anumitu genu de persóne numite nanasi seu patrini. Dupa disciplin'a de adi a Basericei conferirea mai alesu solemná a Botezului fora asistenti'a nanasiloru e oprita sub pecatu greu¹⁾ La botezulu din necesitate nu e necesariu se iae parte si nanasii, dar' totusi- déca e cu potentia; este consultu a chiama si nanasii²⁾

Datin'a de a functioná la Botezu si nanasii e fòrte vechia. Originea ei se reduce la seclii primii ai erei crestine³⁾ ma dupa cum dice eruditulu Binterim: fara temere se pote afirmá cà acést'a datina se deriva dela santii apostoli. Unu documentu despre acést'a ne prestéza s. Dionisiu Areopagitulu, care face amintire de patrini in Scriptele s'ale dicundu cà ei suntu de institutiune apostolica⁴⁾ Cuncà in seclulu alu II a esistatu deja institutiunea patriniloru, ni-o probéza s. Justinu M. in apologeticulu seu I, n. 16.

In seclulu alu II-lea celebrulu scrietoriu besericescu Tertulianu institutiunea patriniloru o supune cà unu lucru cunoscutu deja de toti⁵⁾ Din seclulu alu IV-lea incepandu avemu documente totu mai numeróse despre functionarea nanasiloru la conferirea santului Botezu. Unii provocandu-se la unu Decretu din Gratianu (c. 100 D. IV de consacr.) aseria institutiunea oficiulu de nanasi pontíficelul Hyginu (cam pre la anul 139 — 142 d. Chr). Din tóte acestea se vede, cà datin'a dea asistá si nanasi la administrarea botezului e fòrte vechia.

Ansa la introducerea oficiulu de nanasi dupa parerea nostra a datu, cuvintele Mantuitoriulu díse catra sánti apostoli: *Mergându invetiati tóte popórele botezându-i in numele Tatalui si alu Fiului si alu Spiritulu sântu* (Mat. 28, 19) si éra. „Celu ce va crede si se va botezá, mantuise-va“ (Marc 16; 16). In virtutea acestoru cuvinte asiadara conferirei santului Botezu trebuia se-i premérge instruirea subiectulu in adevèrurile de credintia si morala, si inca nu éra de ajunsu cà acelea numai se le cúnosca, ci trebuia se le si créda si respective se le practiseze. Spre scopulu acest'a s'a introdusu in Baseric'a vechia catechumenatulu, cà tempu de preparare la primirea sântului Botezu.

Dupa ce catechumenulu éra preparatu de ajunsu, rogá pre episcopulu concernente cà se-lu primésca in sinulu Basericei prin conferirea s-lui botezu. Episcopulu si respective preotulu botezatoriu esaminá pre catechumenulu din adevèrurile de credintia si morala, dar' nu se multiamea numai cu rezultatulu aceste esaminari, ori si catu de imbucuratori ar' fi fostu elu; ci poftea cà celu ce voiesce a primí s. botezu se aiba langa sine si vre-unu crestinu piu si cu nume bunu, numitu patrinu care se *marturisésca*, ca elu nu numai are cunoscientiele religióse de lipsa, ci totu odata in decursulu catechumenatulu a dusu si o viétia religiósá, càtu cu dreptulu se pote sperá cà si pre venitoriu va vetiú crestinesce; càci spre a fi cineva crestinu bunu nu se recere numai se créda totu ce a descoperitu Ddieu si propune Baseric'a, ci trebue se si faca ce'a ce a demandatu Ddieu.

¹⁾ Ferrari Prompta biblioteca s. v. Baptismus art. 7 n. 4 sqq.

²⁾ Alfonso Teolog. mor. I. VI. n. 147.

³⁾ Denkwürdigkeiten tom. I, I, p. 1 p 189.

⁴⁾ Dionys Areop. de Coeles. hier III, 7.

⁵⁾ De baptism. c 18.

Ma creștinii pre cari-i duceă cu sene catechumenulu spre a marturisi despre portarea-i morala trebuiau se si promita si garanteze cuncă acest'a va rămău pururea credinciosu Bisericei. Prelanga acest'a chiamarea patrinilor mai eră se fia de ajutoriu la ministrulu botezului, mai alesu desbracându pre celu ce se boteză si imbracându-lu cu vestimentulu celu albu dupa scoterea din apa. Din acosta cauza se recerea că patrinii se fia de acela-si sexu cu person'a ce voiă a se boteză. Oficiulu din urma cum ne spunu constitutiunile, apostoloru¹⁾ in indepliniau de regula diaconii si respective diaconesele. Procedur'a indatinata la botezarea adultiloru se observă si la botezulu solemn alu prunciloru. Si aici se recereau nanasi spre a ajutā ministrului botezatoriu, desbracându prunculu, tienandu de asupra baptisteriulu si imbracându-lu la tempulu seu. Si dupa ce pruncii nebucurandu-se încă de usulu ratiunei, nu pōtēu fi preparati la primirea botezului prin instruirea in adeverurile de credință si morala, nici erău in stare a face in-si-si marturisirea credinței inainte de a fi botezati, cu atatu mai necesariu eră ca se intrevina alte persōne aduite, adeca nanasii, cari se faca acest'a marturisire in numele pruncului; se promita si garanteze că acest'a va fi creștinu bunu, si spre a se si implinī acest'a promisiune trebuiau se lae asupra-si obligatiunea de a ingrigi, ca pruncii pentru cari au garantatu se si fia instruiti si educati in principiile religiunei creștine²⁾.

Desi vechi'a disciplina a catechumenatului a incetatu de multu, totusi urmele ei le aflamu pana adi in cartile nostre rituali. Asia in Euchologiu si acumu se perserie că botezului se-i premērga facerea catachumenului, cu care ocaziune preotulu provōca pre celu ce voesce a se boteză se renuncia la satan'a si la tōte lucrurile si pompele lui; se dechiare că voesce a se unī cu Christosu, a-i-se inchinā lui, a-i crede, si se intielege că a si vetiui amesuratu credinței profesate. Dar' fiindu că prunculu nu-i in stare a indeplinī aceste acte in persona, Baseric'a că si in vechime lasa a fi indeplinite prin alte persōne sēu nanasi, cari prin acest'a promitu si garantēza, că finulu loru in a carui nume facu marturisirea credinței, va capatā educatiunea religiōsa-morala suficiente, căci precumu scrie sântulu Tom'a: „Acel'a care raspunde pentru prunculu botezatu „credin“ nu pōdice, că *prunculu va crede* (in venitoriu) candu va ajunge la anii legitimi (anii discretiei), căci altu cumu ar' dice: „*va crede*,” ic marturisesce credința bisericei in person'a pruncului, cu care vine in legatura, candu i se conferesce sacramentulu, si la care se abliga prin altulu³⁾. Er' sântulu Augustinu totu in respectulu acest'a dice Baseric'a că o mama grigitōre le dā prunciloru pitiorale altor'a, ca se mērga anim'a altor'a ca se crēda limb'a altor'a că se faca marturisirea credinței: (Sermo 10 apostu).

Alt'a ratiune pentru instituirea de patrinii o pune s. Thoma⁴⁾ in asemanarea cea mare dintre reascerea sufletēșca, ce se intempla prin s. botezu, si nascerea trupesca dela parenti. Precum in generatiunea trupesca dupa ce i s'a datu pruncului viētia prin parinti, elu are lipsa de nutritoriu si educatori, că acea vietia se se conserve si

desvolte, asia si in generatiunea sufletēșca prin botezu, *viētia gratiei*, ce o capata neofitulu trebue conservata si inmultita, si fiindu că prunculu cu propriile sale poteri si facultati, cari suntu ore cum in amortire, nu-i in stare se o faca acest'a, e neaperatu de lipsa că si in respectulu acest'a se-i vina intru ajutoriu alte persōne, cari se tiena loculu de nutritoriu si educatori; cu atātu mai vērtoșu că pruncii, si aici reclama o ingrigire mai mare decatu adultii.

La educatiunea religiosa-morala a prunciloru că si la cea fisica si intelectuala in rendulu primu suntu chiamati parintii. Ei suntu crescatorii naturali ai fiiloru sei. In rendulu alu doilea ar' fi pastori sufletesci, că ministri autorizati de s. baserica si că conducatorii intregi comune pre calea catra mantuire. Cine nu scrie inse, că forte multi parinti suntu cu totulu ignoranti in ceea ce se tienu de religiune, altii eră-si ducu o viētia immorală cătu ce ar' pote edifica prin instructiunea religiosa-morala ce o potu dā prunciloru sei (dēca mai eugeta si de asia ceva), strica prin exemplele loru cele rele. Intre clasele mai misere ale poporului, parintii din nopte in nopte asuda muncindu spre a castigā nutrementu trupescu fiiloru sei, ne mai reflectându si la nutremantulu loru sufletescu. In fine cāti prunci nu remanu orfani inca din fraged'a etate? Apoi mai suntu si de acei parinti, altu cum omeni pii, cari desi ar' pote dā fiiloru sei inca de micuti o educatiune creștinōșca, dar' parte din iubirea disordinata si excesiva ce o nutrescu facia de ei, parte din lips'a de energie, nu-i abatu dela calea decaderii morali si nu-i introduc in ministeriele santei nostre religiuni. Cine se suplinēsca inhabilitatea si respective negligința parintiloru de felulu indicatu? Căci orecine trebue se se ingrigēsca de crescerea creștina a botezatului! Acest'a o pretinde Domnedieu si o pretinde si natur'a sociala a omului! Baseric'a s'a ingrigitu autorisându pre patrinii că in calitate de parinti sufletesci se porte grige de crescerea ataroru prunci demni de compatimitu.

Sar' pote dice că in lips'a ori negligința parintiloru se se ingrigēsca de educatiunea religiosa a nebotezatului pastorulu sufletescu, că ministru autorialu de Baserica, dar' dupa cum in genere e cunoscutu si dupa cum observa si sântulu Thom'a¹⁾ pastorulu sufletescu are cu multu mai numerōsa agende de implinitu, de catu se dispuna de tempulu de lipsa la educatiunea particulara fia-carui pruncu. Elu ce e dreptu este obligatu, sei instrueza in comunu pre toti in baserica si scōla. eră afara de acestea nu-i sta in potintia a se ocupā directe cu educatiunea singurateciloru prunci din parochia. Dar' fiindu că educatiunea si in particularu sēu individuala, inca e necesariu, cine se va ocupā cu acest'a, dupa ce nici unulu din cei doi factori indreptati si obligati, nu o potu face? La acest'a intrebare era-si respundemu, că nanasii sēu patrinii. De aci inca ne potemu convinge catu de mare, si admirabila este intieptiunea bisericei si iubirea s'a de mama, care ingrigesce că nici unulu din fii sei se nu remana cu totulu orfanu ei in persōnele nanasiloru fiacarui reascutu din apa si din Spiritulu sântu i da anumiti parinti nutritori si educatori spre vietia de veci. —

De orece nanasii prin ceremoniele ce le implinescu cu ocaziunea botezului, cooperandu la reascerea sufletēșca a pruncului devinu casi parintii lui sufletesci. (deci se deduce si numirea „de *patrinu*-respective *matrina*“), de unde au se indeplinēsca si obligatiunile impreunate cu statulu de parinti,

¹⁾ Const. apost. l. 5. c. 16.

²⁾ Dela latin'a de a marturisi nanasii cu ocaziune botezulu despre viētia celui ce voiă se se boteze se mai numescu nanasii din partea santiloru Parinti si *marturisorii* (testes) asemenea dela promisiunea si garantia ce o prestau pentru celu botezatu capatara si numele sponsoreș, si fidejussoreș.

³⁾ 3. q. 61. a. 1. ad. 3.

⁴⁾ 3. q. 67 a. 7. c. secundum suum modum s. Thoma l. c.

¹⁾ l. c.

déca nu se afla altii mai competenti decatu din dènsii, cari se o faca acést'a,

Dar' nanasii nu suntu numai parintii sufletesci ai pruncului, si totu odata *garanti*, cumcà acést'a va remane credintiosu Basericeii si va duce o viétia morala. Cine garantéza despre implinirea vre unui lucru, inse se se cugete totu odata si la medilocele corspundietore spre ace'a. — Nanasii au garantatu cumcà *neobotezatulu* va fi credintiosu si moralu, séu va fi crestinu bunu, suntu deci detoriu a se ingrighi, si de educatiunea lui religioasa-morala si anume: au se le propuna celu pucinu acelea adevèruri ale sântei nostre religiuni cari suntu neaperatu de lipsa se le cunoşca si credu unulu fia-care crestinu, ajunsu la usulu ratiunei spre a se pote mantui, séu asia numitele adevèruri de credintia *necesaria necessitate medii*.

Prelanga cele necesaria, necesitate medii se-i invetia si celea necesitatea precepti precum: Tatalu nostru, séu rogatiunea Domnului; salutarea ângerésca séu Nascatórea, Simbolulu credintiei: celea 10 precepte domnediesci, dintre sacramente cele mai de lipsa pr. Botezulu, s. Eucharistia, Penitintia, celea alalte atunci, cându voesce ale primii; Celea 5 precepte besericesci. Mai departe suntu detori nanasii a veghiã asupra portarei morali a filoru sei sufletesci, pre cei pii ai face se progeseze in pietate, éra pre cei rei ai corege si indreptã si intru tóte a le premerge cu esemplu si cu suaturi bune. Si fiindu cã trupulu stã in strinsa legatura cu sufletulu — si déca nu ex justitia, celu pucinu din caritate se cuvine cã parintii sufletesci in catu li e cu potintia se ajute pre fiu lor sufletesci lipsiti si materialmente.

Nanasii au se-si indeplinésca obligatiunea de a ingrighi educatiunea religiósã-morala a neobotezatiloru dupa poterile lor. Acést'a obligatiune stricta este numai acolo unde acei'a ar' locui printre pagani*), si parte si intre acatolici, candu inse petrecu cei botezati intre crescini catolici obligatiunea acést'a nu e asia stricta, numai cãtu se ingrighésca parentii naturali cã fii lor se fia crescuti in fric'a Domnului.

(va urmã)

Dr. J. M.

Instruct. practica pentru cauzele matrim.

De Dr. I. S.

(Continuare din Nr. 22 an. tr.)

7. Legatur'a conjugala in tempulu cãtu susta ace'a.

Fiindu casatori'a un'a si indisolubila, ace'a a) pôte se esiste in acelasi tẽmpu numai intre 2 persóne; prin urmare legea crestina nu admite poligami'a, va se dica legatur'a intre unu barbatu si mai multe muieri, precum nici poliandri'a adeca legatur'a ce ar' esistã intre o muiere si mai multi barbati¹⁾; b) casatori'a incheiata in beseric'a catolica decumva este consumata prin impreunare trupésca numai prin mórte se pôte desface. Din conceptulu acést'a monogamulu alu casatoriei resulta impedimentulu nimicitoriu de casatoria numitu *alu legaturei*. Conformu acestor'a deci legatur'a este acelu impedimentu, in urmarea caruia conjugele nu pôte pasi la casatoria nóua pãna cându sociulu de casatoria este in viétia.

*) S. Thoma 3. q. 67 a. 8. c.

¹⁾ Desi nu se admite poligami'a si poliandri'a simultanea, va se dica, cã unu barbatu deodata se aiba mai multe muieri si vice-versa, este inse permisa poligami'a si poliandri'a succesiva.

Desi inse legatur'a casatoricésca este absolute indisolubila suntu 2 casuri in cari acea se pôte desface conformu legeri positive divine si a celei besericesci.

Si anume:

1. Casatoriile celoru nebotezati (pagãni, judei) se potu desface la casu cându o parte trece la crestinitismu; inse numai sub urmatóriele conditiuni:

a) déca partea nebotezata nu mai voiesce a continuã legatur'a casatoricésca cu cea botezata; b) déca partea remasa in necredintia nu voesce a conlocui cu partea crestina fãra batjocorirea religiunei crestine (sine contumelia creatoris). E de insemnatu inse cã desfacerea acestoru casatorii se pôte edice numai prin forulu besericescu competentu, dupa-ce partea necredintiósã se intréba si interpeléza cu privire la conditiunile insirate (judicialiter interpellatur).

2. Casatori'a valida incheiata intre crestini inse neconsumata prin impreunare trupésca, se pôte desface in 2 moduri: a) déca o parte intra in cutare ordu religiosu (monasticu) aprobatu prin auctoritatea besericésca suprema, in acestu casu celeialale pãrti i-se concede a incheiã alta casatoria²⁾; b) casatori'a valida incheiata inse neconsumata prin impreunare trupésca, se pôte desface in besec'a nóstra gr. cat. si prin dispensatiune papala³⁾. Inse cã casatori'a neconsumata se se póta desface prin pontificele romanu se recere inainte de tóte comprobarea impregiurarei, cã ace'a aievea nu s'a consumatu; afara de ac'a alte cause grave; p. e. nepotintia verosimila a barbatului, ur'a neimpacata, nebuni'a seu morbulu contagiosu alu unei pãrti, lips'a probabila a consensului scl.⁴⁾.

Precum am vediutu mai susu deci bigami'a seu poligami'a prin legea besericésca este strinsu oprita. Inse nu numai legea besericésca ci si legile civile oprescu bigami'a si dictéza pedepse aspre asupra acelora cari ar' calcã dispusetiunile existente in acésta privintia. §§ 251—253 alu Art. de lege V din 1878 cu privire la bigamia continu urmatóriele: „Se pedepsece cu inchisóre pãna la 3 si respective 5 ani acala, care fiindu in casatoria valida, incheia casatoria nóua. *Preotulu care sciindu acésta impregiurare ar' cumunã pre respectivii se pedepsece cu reclusiune, care se pôte estinde pãna la 5 ani. Preotulu, care din nebagare de séma ar' cooperã la bigamia se va pedepsi cu inchisóre de unu anu*“.

(Va urmã.)

²⁾ Conc. Prov. II. § 8. Sect. I. Titl. IV.

³⁾ Conc. Prov. II. l. c.

⁴⁾ Cfr. Papp-Szilágyi o. c. pag. 426. — Ratiu, o. c. pag. 125. Szeredy o. c. II. pag. 1267. Kutsker: »Eherecht« pag. 270.

Esegeș'a unor locuri miraculoase din testamentul nou.

(Prelucrate după un manuscris latinu alu lui Dr. Fr. Lopusni de Vasiliu Budescu.

(Continuare).

Inaltierea lui Isusu la ceriu.

(La Marcu 16. 9—20; Luc. 24. 51; și Fapt. Ap. c. 1.)

Unii intru acéș'ta pericopa gasescu unu mitu, și falsele loru actiuni se reducu la urmatóriele: „Isusu după-ce si-a luat remasu bunu dela ai sei, între fulgere și tunete s'a suitu la munte, și nici s'a mai reintorsu la invetiaceii sei, cari cá jidóvi nu putura cugetá alta decâtu cá Isusu in víforu — cá ordinióra Ilie — s'ar fi inaltiatu la ceriu“. Acesti'a ataca fundamentulu religiunei crestine și acestu adeveru istorico-dogmaticu prin urmatóriele:

a) „Aparitiunea seau ivirea ángeriloru reduce a mitu“ (Fapt. Ap. 1. 9).

Inse atunci totu ar' fi mitu unde aparú ángeri, astfeliu dara și insasi inviarea lui Isusu din morti, ma tóta religiunea crestina ar fi numai unu mitu.

b) „Inaltierea lui Isusu asemenea vechieloru apoteose ale popóreloru pagáne, ce nu suntu de crediutu“.

Dar' mare e deosebirea. Inaltierea lui Isusu ni se spune prin marturi oculati, contemporani și demni de totu credieméntulu, nu prin descriere artificiósá, ci prin simpla naratiune. Isusu mai ántáiu a inviatu din morti, ce nu cetimu despre Romulu.

c) Dar' numai singuru Luc'a scrie despre inaltierea lui Isusu, care nu a fostu marturu oculatu“.

Acéș'ta asertiune e falsá, cáci și Marcu scrie despue acéș'ta. Contrarii — ce e dreptu — nu voiescu de a dá credieméntu lui Marcu, de óra-ce pericop'a acestui'a c. 16 dela v. 9 pâna in fine o tiénu de spuria, carea pericopa inse se razima pre motive cu multu mai ponderóse, decâtu cá din caus'a unor framéntári usióre se tragemu la indoire autenti'a acelei'a. Acesti doi marturi: Marcu și Luc'a — desi nu oculati — merita totu credieméntulu, parte pentru fidedemnitata ce ambii si-au eluptatu, parte cá și ceialalti apostoli stau pre partea loru și facu amintire despre inaltierea lui Isusu, asiá Petru ep. I. c. 3. Joanu in evangeliu și apocalipsu mai adese-ori; Paulu in ep. cátra efes. c. 4. Tim. 3, Evrei 6 scl.

Cá Mateiu și Joanu nu referescu din profesiune in evangelielu loru despre istori'a acéș'ta, nemicu detrage din adeveru; cáci scimu cá e retacita opiniunea acelo'r'a cari sustiénu cá numai acelea aru fi adeverate cari se afla la toti evangelistii.

d) Contrarii nostri — basándu-se pre legile fisice ne obiectiunezá cá trupulu fiindu mai ponderosu decâtu aerulu, nu póte se se redice intru inaltíme.

Inse aici nu e vorba de vre-unu trupu cá alu nostru, ci de trupulu preamaritu alu lui Isusu, ce s'a inaltiatu la ceriu prin putere divina; credemu cá cu unu asemenea trupu preamaritu și noi vomu se ne ridicánu odinióra la patri'a ceréșca.

Acel'a care a umblatu pre deasupr'a mării a alinatu elementele revoltate, a inviatu pre Lazaru din morti și a facutu inca și alte 600 minuni, acel'a de siguru potea se-si redice și trupulu seu intru inaltíme, și l'a și redicatu.

De alta parte sentinti'a contrariloru e implicata, cáci déca Isusu a disparutu numai și a mersu undeva in departare, atunci trebuiá cá odinióra érase se móra. A trebuitu se móra de dóue ori: odata pre cruce, a dóu'a óra intru o alta tiéra necunoscutá, dar' sánțele scripture ni spunu invederatu cá Isusu nu a potutu mori de dóue ori, ci numai odata a moritu. Ni se obiectiunezá ce e dreptu cá mórtea lui Isusu pre cruce a fostu numai la vedere; ce inse se refutéza atátu din sánțele scripture cátu și din principiile doctrinei medicale, precum spunu ambii Gruneru: Tatalu și Fiulu.

In fine — pro coronide — adaugemu: Inaltierea visibila alui Isusu la ceriu pentru ace'a a fostu de lipsa, cá invetiaceii acum in fine se lapede prejudecat'a inradacinata despre intemeierea acusi a imperatiei temporale a Mesiei, și cá se nu créda insielatoriloru ce s'aru ivi și aru minti cá ei suntu Christosu, și in fine cá din acéș'ta fapta alui Isusu se intielegemu cá noi nu avemu locuintia eterna aici pe paméntu.

Esegesa dogmatica din Evang. lui Joanu. c. I.

Cuprinsulu, dela v. 1—18 contine introducerea in evangeli'a, carea espune teologi'a metafisica despre eternitatea Fiului lui Domnedieu, espune relatiunea acalui'a cátra lume și cátra ómeni inainte de intrupare cu unele intersertiuni despre Joanu botezatoriulu.

Viersu 1. Prin *logos* Joanu intielege persóna, și anume pre Fiulu lui Domnedieu pre cându inca nu erá intrupatu. Cuvéntulu acéș'ta, neci prin vre-unu scrietoriu alu testamentului nou nu s'a folositu in semnificatiunea numita, pâna cându Joanu cu finea seclului primu a scrisu evangeli'a sa. Acestu usu de vorbire fára indoiéla erá cunoscutu, cáci altcum trebuiá se esplice cuvéntulu acéș'ta. Si Gnosticii esacti din filosofi'a orientala visau multe despre Eonele Logos, ma și in teologi'a judaica — precum se vede din parafrasele caldaice — a fostu usitatu cuvéntulu acéș'ta. Parafrastii versati in s. scriptura au observatu cá acei'a care a facutu profetiloru și patriarhiloru descoperirea domnedieéșca, nu a fostu insusi Iehov'a, ci numai fíntia domnedieéșca, pentru ace'a se díce: cuvéntulu lui Iehov'a (*verbum Iehovae*); de

de aici s'a nascutu in vorbire cuventulu *λογος*, seau Domnulu, autorulu descopeririloru domnedieesci.

Mai nainte de tóte Joanu anuntia despre *λογος* eternitate: „*Intru inceputu erá cuvântulu*“ scl. Aici face o alusiune la cartea facerii c. I. 1, deci voi se dica: atunci cându lumea acést'a a inceputu a fi, *λογος* deja erá. Astfelu dara din acestea cuvinte nu se póte conchide alta decâtu preesistinti'a *cuvântului*, adeca cá acel'a a esistatu inainte de ce a inceputu a fi lumea, dar' fiindu cá inainte de lume si de tempu nu a festu alta decâtu eternitate, acésta eternitate fára indoiéla se atribue cuventului. In psalmulu 89. v. 2 inca se dice: „*Mai nainte de ce s'au facutu muntii si s'a ziditu pamântulu si lumea si din veacu si pâna in veacu Tu esti*“.

Eternitatea cuvântului, ce óresi-cumva zace cá ascunsa in sentinti'a acést'a, mai vértosu va aparé déca vomu avé in vedere credinti'a retacita a gnosticiloru. Acesti'a adeca fictau cá Eonele Logos cu multe mii de ani e mai de multu decâtu lumea acést'a. Deci Joanu — cându prin opositiune a dísu despre *λογος* alu seu cá acel'a erá intru inceputu, nu a potutu intielege alta decâtu eternitate.

Acestu *λογος* desi e eternu totusi e persóna deosebita de Domnedieu seau de acea ipostase divina carea se opune Fiului lui Domnedieu, adeca de Tatalu pentru ace'a adange: „*Si cuventulu erá la Domnedieu*“ seau: din eternu in comuniune intima cu Tatalu, dar' nu intru ace'a ipostase cu Tatalu. Dar' cá se ne spuna deplinulu adevéru despre *λογος* adange: „*Si Domnedieu erá cuventulu*“ και θεος ήν ό λογος. Aici logos e subjectulu, si Domnedieu e predicatulu. Se prepune inse totusi predicatulu subjectului din caus'a cá se apara mai invederatu cá Cuventului -i compete ins'asi acea divinitate, de carea fú vorba cu pucinu mai nainte. De unde apare si caus'a pentru ce *λογος* are articulu (pentru-cá e subjectulu), éra θεος nu are, din caus'a cá θεος s'a pusu aici nu pentru subjectu ei pentru substanti'a divina ambiloru comuna.

Deci intielesulu e acést'a: si acestu *λογος* substantialmente e Domnedieu.

Fia destulu a produce aici explicatiunile intortocate ale Socinianiloru, de exemplu; astfelu traducu: „si alu lui Domnedieu erá cuvântulu; seau stramutându punctele cetescu: „si Domnedieu erá; acestu logos intru inceputu erá la Domnedieu“; — dar' acést'a explicatiune nu convine cu contestulu originalu alu lui Joanu.

Viersu 2. Fiindu cá Joanu in v. 3 voiesce de a trece la relatiunea ce esista intre *λογος* si lume, nu cumva cetitoriu se cugete cá acestea s'ar' dice despre ipostasea Tatalui, repetiesce cele díse mai susu si dice cá cuvântulu e ipostase deosebita de Tatalu,

ce astfelu esprima: „*Acest'a (adeca cuvântulu) erá intru inceputu la Domnedieu*“.

(va urmá).

V a r i e t á t i.

(Necrologu) — *Nicolau Fekete Negrutiu*, preotu archidicesanu redactorulu „Preotulu Român“ si alu „Amiculu Familiei“, a repausatu in 11 a. l. c. la Abazzia in etate de 42 ani in alu 20 anu alu preotiei.

Fie-i tierin'a usióra!

Vien'a. — Directorulu diariului catolicu „Vaterland“ si alu periodiculu „Oesterreichische Monatschrift für christliche Socialreform“, baronulu *Carolu Hermann Vogelsang* a repausatu. Elu a fostu o sublima glória a diaristicii catolice, unu anteluptatoriu alu doctrinei socialstice crestine. Unu idealu a avutu elu in viétia, pentru realisarea acestui idealu si-a jertfitu elu tóte poterile sale, in realisarea acestui idealu a doveditu ce póte se presteze o fóie bine redigeata, si a avutu mângaierea de a poté parasi acestu paméntu cu liniscea omului, ce 'si vede idealulu seu realizatu.

Baronulu Vogelsang fú nascutu la anulu 1818 in Liegnitz dintr'o vechi'a si nobila familie sacsona de confesiune luterana. Dupa absolvarea studiiloru sale in Lübeck, Halle, Bonn, Rostock si Berlinu intrá in serviciu de statu. Mai târdu si parasi serviciulu si se ocupá cu predilectiune cu tem'a: care e religiunea cea mántuitoáre? cea catolica seau cea protestanta? Scierile s'ale asupra acestui obiectu avura de resultatu trecerea la catholicismu aloru multe familii. Elu insu-si imbracisíá religiunea catolica, si spre a studiá adevéruurile ei se aduse la München si la Innsbruck. In 1875 se asiediá in Vien'a, primindu redactiunea diariului Vaterland.

Unu nou martiru alu caritáti crestine. Diariulu *Pilot* din Boston ne aduce scírea despre mórtea Parintelui John Bakker, calugaru redemptoristu, care din anulu 1886 s'a fostu dedicatu serviciului nefericitoru leprosi din Surinam (Indi'a occidentala).

Martiri crestini. — O telegrama din Sanghai anuntia, cá fanaticismulu pagánu éra-si a eruptu in Chin'a in provinci'a Szechuen. — Cu ocasiunea serbatoriloru celoru din urma, ce s'au arangiatu in onórea lui Bouddha, s'au aruncatu pagánii asupr'a coloniiloru de crestini ce se afla in ace'a regiune, aprindiéndu si pustiindu casele si averile acelor'a. Camu dóue dicci de chinesi intorsi nu de multu la crestianismu au fostu ucisi si aruncati in Yan-Tse-Kiang.

➡ Anunciu! ⬅

In 1 Octobre a. c. a implinitu „Fói'a besericesca si scolastica“ anulu alu treilea alu esistintiei sale. Din incidentulu acést'a in Septembrie a. c. s'a tienutu o consultare a consortiului de redactare, a cárei protocolu -lu afla cetitorii la altu locu, cu ace'a ocasiune s'a constatatu, cu parere de reu, cá fói'a are inca abonamente neincassate in sum'a ce peste 4000 floreni: si s'a constatatu, cá suntu inca si abonenti de aceia, cari nu au platitu pâna acum nimicu. Rogámu dreptu ace'a pre toti preastimatii domni, cari nu si-au solvit abonamentele, se binevoiesca a-le achitá in tómpulu celu mai scurtu posibilu.

Administratiunea.

Partea scolastica.

Despre intuitiune.

I. *Invetiamentulu intuitivu si originea lui.*

Invetiamentulu intuitivu, care se efectuesce prin observarea de aprópe a obiectelor, ce cadu sub simtirile pruncului, si prin esaminarea loru cu atentiune, este isvorulu cunoscintieloru ce -i suntu de lipsa in viéti'a sa viitóre.

Si in adeveru, facéndu pre pruncu se observeze scól'a, gradin'a, curtea, casele, stradele, câmpurile s. a., nu facemu alt'a, decâtu -lu esercitâmu in geografia, esaminându petrile, plântele, animalele si chiar' pre omu, punemu basa scientieloru naturale, contemplându cu dênsulu ceriulu, sórele, lun'a, stelele s. a., facemu inceputulu cosmografiei s. a.

Prim'a ideia a invetiamentulu intuitivu o aflâmu la marele pedagogu Joanu Amos Comenius, — nascutu in Moravi'a la anulu 1592 si mortu la Amsterdam in Holandi'a la anulu 1671. — Acestu barbatu avú fericirea a organisá scólele in mai multe state a Europei, si chiar' si in Ungari'a, unde -si compuse opulu seu „Orbis pictus“ — Lumea in figuri. —

Studiulu seu intuitivu inse se afla in opulu seu „Didacta magnum“ care pune bas'a organisarei obiectelor de invetiamentu in tocma cumu le avemu noi astadi. Elu imparte instructiunea in 4 pârti: 1. Scól'a din cas'a parintiésca pâna la implinirea anului alu 6-lea. 2. Scól'a poporala dela anulu alu 6-lea pâna la alu 12-lea. 3. Scól'a latina seau gimnasiulu dela 12-lea anu in susu. 4. Academi'a si universitatea.

Scriendu acestu mare barbatu despre scól'a parintiésca intre altele dîce: „In cei de ântâiu 6 ani ai etatei pruncului, trebue se-si insusiésca basele cunoscintieloru ce -i voru fi de lipsa in viéti'a lui viitóre. Se i-se arete natur'a, petrile, plântele si animalele, si se se deprinda a face usu de membrele sale“. De aici se vede că marele pedagogu doresce că prunculu incepéndu inca din cas'a parintiésca se se instrueze prin intuitiune.

Éra despre scól'a poporala scrie astfelu: „Scól'a poporala sê fie cercetata de toti pruncii fâra esceptiune, chiar' si de acei'a, cari mai târdiu voru cerceta gimnasiulu; si acést'a din urmatóriele motive: a) Că toti pruncii se -si cascige acea-si invetiatura universală. b) Toti pruncii se se deprinda de o potrivă in virtutile crestinesci. c) Pruncii de 6 ani suntu inca prea pucinu desvoltati, pentru că se se póta sci cu siguritate pentru care specialitate voru avé vocatiune,

si neci că aru fi bine că gimnasiulu se fia cercetatu numai de pruncii mai cu stare. d) In scól'a poporala tóte obiectele de invetiamentu se se propuna in limb'a materna, cea ce este de mare insemnatate pentru desvoltarea si progresulu scolariloru mai alesu cu privire la obiectele reale“ s. a.

Mai incolo scrie: „In scól'a poporala se se propuna acelea invetiaturi, de cari omulu are lipsa in tóta viéti'a sa, si anume: cetírea materieloru scrise ori tiparite in limb'a materna, deprinderi stilistice basate pre regulele limbei materne si pre esercitíe gramaticale; desemnulu, computulu la masina si cu cifre, adeca: mentalu si in scrisu, mesurarea lungimiloru, latíniloru, departâriloru s. a. cântarea besericésca si a melodiiloru nationale mai cunoscute, catechismulu si istori'a biblica, geografi'a, scientiele naturale, constitutiunea patriei, si in fine ocupatiunile industriale in genere; pentru-câ cunoscéndu-le scolarii se se póta orientá de tēmpuriu, decumva voru avé vocatiune pentru un'a seau alta profesiune.

Éra încâtu se tiene de limbele straine dîce: că acelea se se invetie dela 10—12 ani dupa ce voru avé pruncii pregatiri indestulítóre in limb'a materna, si încâtu e cu potintia a se tramite acolo, unde nu se vorbesce limb'a materna, ci numai limb'a respectiva.

Despre religione scrie urmatóriele: „Cu privire la moralitate se ne nesuimu a plantá in anim'a prunciloru tóte virtutile crestinesci, si cu deosebire virtutíle cardinale: credintí'a, iubirea si sperantí'a. Se incepemu de tēmpuriu a face acést'a, punéndu-le in vedere nu numai esemple vii si istorice, ci totu-odata si invetiaturi si maxime practice, scapându-i de lenevire prin ocupatiuni serióse si usióre“.

In fine despre disciplina se esprime astfelu: Scól'a se nu fia că o móra fâra de apa, dar' éra nu plina de vai si amaru. Se pedepsimu, cându e de lipsa si chiar' aspru, déca pedepsele mai domóle nu ducu la scopu, déra nu pentru-câ cineva a gresitu, ci pentru că se nu gresiésca pre viitoriu. Se escitâmu si ambitiunea prunciloru, se laudâmu, se admoniemu, se mustramu, dar' pururea parintiesce.

Lumea de atunci pucinu cunoscea principiile lui Comenius; desvoltarea acestoru principii a fostu reservata lui Rousseau si Pestalozzi.

Jean Jacques Rosseau s'a nascutu la anulu 1712 in Geneva si a repausatu la anulu 1778 in Ermenonville in Franci'a. Acestu barbatu a fostu unu mare observatoriu a naturei omenesci. Opulu seu pedagogicu „Emil“ — in 4 cãrti — merita tóta

atențiunea pedagogilor, ce se ocupa cu educatiunea și instructiunea pruncilor.

Rousseau lasa pe Emil să se ocupe numai cu acelea lucruri, ce convinu cu simțirile lui. Elu -lu lasa să examineze obiectele ce -i vinu înainte; căci acestea -i voru procură primele materialuri ale viitorilor sale cunoștințe. Emil nu primesce nici o lecțiune fără de experiență.

Că se știu în ce modu a practisatu Rousseau lecțiile sale după metoda intuitivă se aduce înainte unu exemplu din cosmografia. Elu se duce cu școlariulu său Emil pe o colină spre a-lu face atență la resaritul și apusul soarelui. Acolo -i face o mică lecțiune despre regiunile lumii. Emil -lu întreba: spre ce scopu -i potu servi aceste cunoștințe? „Ai dreptate!“ dăse Rousseau, „nu trebuie să învățăm nemica, ce nu ne poate fi de folos“. A două a di facura o lungă preambulă, și retacindu se oprescu obosiți la marginea unei păduri. Emil ruptu de foamă și de sete — căci timpul prânziulu trecuse — începe a plânge. Se adresăza către învățătorulu său cu întrebarea: Ce se face, încatrău se apuce? Rousseau -i aduce aminte, că eri a vedutu de pe colină pădurea acest'a, care eră situată la mijlocul de locuință a lor. Emil lasă plânsulu și privește soarele. „Decă este așa“ dăse elu „apoi locuința noastră trebuie să fie spre mijlocul, adică: în partea acea!“ La aceste vorbe elu se scola plin de curaj și pornesce în fuga mare, află drumulu, și ajunge a casa, unde -lu aștepta o masă bună. Asia se convinsă Emil că lecțiunea de ieri de pe o colină despre regiunile lumii -i poate fi de folos.

După Rousseau urmăza Enricu Pestalozzi. Acest'a s'a născutu la Zürich în Elveția în anul 1746 și a repausatu la Brugg în anul 1827. Elu publica opurile sale: „Leonard și Gertrud'a“ și „cumu înstruieza Gertrud'a pe pruncii săi“. Aceste două opuri pedagogice facura mare senzațiune mai cu seama în Germania.

Cuprinsulu opurilor sale are urmatoriulu întielesu: Familia este locul principalu a educatiunii. Tota instructiunea se bazeza pe intuițiune. „Ori ce cunoștința se purcedă, și se se reduca la intuițiune“. La instructiune se se arete obiectulu intuitiv: singularu, de aproape, îndelungatu, și de repetite ori, că așa pruncii se -lu pota privi cu de amenuntulu și de toate părțile; era decă obiectulu nu se poate areta în natură, se se arete în tipuri, ori prin asemănări. După intuițiune se urmeze *numirea obiectului*, apoi se trece la însirarea notelor caracteristice, adică: la *descrierea obiectului*. Pruncii se nu învie nemica de a rostulu, ce nu li s'a explicatu mai întâiu cum se cuvine. Elu dăce părintilor și crescătorilor:

„Nu însărcinați, nu încordați preste măsura puterile spirituale ale pruncilor.

Din opurile lui Pestalozzi se poate observa: că elu a urmatu lui Comenius și Rousseau. Elu a nededitu cararea aceluora, și a supus educatiunea și instructiunea legiloru naturii. Învățământulu intuitiv înse numai de curându s'a introdus în școlile populare ca obiectu de învățământ.

(Va urmă).

Petru Popescu,
docente în Lugosiu.

Raportu despre adunarea generală a reuniunii docenților romani de religie gr.-cat. din ținutul Lugosului, ținută în Lugosiu.

Adunarea generală a reuniunii în sensulu decisului anulu trecut s'a ținutu în 4 Septembrie a. c. Prezenții au fostu 5 preoți, și 23 docenți. După invocarea Spiritulu sântu și terminarea sântei liturgii, carea s'a celebratu în biserica catedrală și parochială gr.-cat., membrii s'au adunatu în sala de învățământu a școlii gr.-cat., unde ocupându-si locurile s'a cântatu de subscrisulu „Imperate cerescu“ fiindu secundatu de toti membrii.

După aceea Ilustritatea Sa Domnulu Andreiu Liviu, canonicu — lectoru a bisericii catedrale și inspectoru școlasticu diecesanu că presedinte, saluta adunarea, și înainte de toate -și exprima nemulțămirea față de absentarea membrilor dela adunare, — fiindu prezenți și de astă dată numai diumătate din numărulu membrilor învățători —, apoi prin o vorbire petruindătoria, spune docenților, că se se nisuescă a portă cu diligență oficiulu lor incredintatu, căci numai dela densii — primă linia — atârna educatiunea și instructiunea generațiunii viitoare.

Deschidându-se ședința notariulu primariu Petru Popescu raportăza despre agendele propuse și decise ale anulu 1889, cetindu-se numele membrilor celor ce au participatu anul trecut la adunare, și a celor ce au absentatu, dorindu că nu numai docenții se iă parte la adunare în număr completu, ci și On. Domni preoți că directori locali și cateheti în sensulu statutelor §. 4. p. a) apoi la dispunerea adunării cetesce per estensum protocolulu anulu trecut autentecat de comisiunea verificatoria.

Urmăza după aceea raportulu cassariulu On. Domnu Iuliu Ratiu despre starea cassei reuniunii. Prin rațiuni formale subscrise și de controlorulu Josifu Micău și censurate de o comisiune emisă din șfulu adunării în persoanele docenților Ioanu Bogdanu, Ioanu Vaideanu și Traianu Laticu se constată: 1. Capitalie și interuzurie capitalizate depuse spre fructificare în cass'a parsimonială din Lugosiu „Carasiana“ 167 fl. 78 cr. 2. Că bani gat'a în cass'a reuniunii 6 fl. 27 cr. la olaltă 174 fl. 5 cr. Era restanția de taxe și de pedepse dela docenții, cari nu au luat parte anul trecut la adunare ar' fi o sumă de 99 fl.

Fiindu bibliotecariu Vasiliu Jivanca absentu din cauza escusabila, raportéza pentru dñsulu Ilustritatea Sa Domnulu presiedinte, numindu opurile de care dispune reuniunea, la cari s'a mai adausu inca brosiur'a 11 din revist'a pedagogica „Lumina pentru toti“ dela comitetulu de redactia din Bucuresci.

Apoi urméza pertractarea mai multoru propuneri cu urmatóriele decisiuni: 1. Dupa raportulu membrului comitetului centralu Joanu Vaideanu despre censurarea cartiloru pentru scóele poporale aprobate de Inaltulu Ministeriu de culte si instructiune publica prin mai multe desbateri pro si contra, se decide: cá pre anulu viitoriu scolasticu se mai remanemu prelánga cártile aprobate de Prea Ven. Consistoriu Archidieceasanu din Blasiu, cu esceptiunea Catechismului, carele se se folosésca totu celu dela Gherl'a de Joanu Alexi. 2. Incunoscientiándu presidiulu, cá a primitu dela directiunea cáiloru ferate din Budapest'a 24 bilete de caletoria pre calea ferata cu pretiu scadiutu pentru membrii reuniunei, dar' primindu-le numai cu 2 díle inainte de adunare, numai 6 bilete a potutu espeda unoru membrii, cari se afla in posturi de acelea, unde se afla oficiulu postalu in locu, éra cealalte indesiertu le-ar' fi espedatu membriloru, cá nu le-ar' fi primitu in decursulu aloru 2 díle, si asia cele ne espedate s'au impartitu membriloru pentru reintórcerea cátra casa. 3. Incunoscientiarea din partea presidiului despre denumirea Ilustritatei Sale Domnului Episcopu Dr. Victoru Mihályi de Apsia, prin Sánti'a Sa Pontificele Romei cu titlulu de: Prelatu domesticu, Asistente la tronulu pontificescu si Conte romanu se primesce prin urári de „se traiésca“! 4. Ordinatiunea Inaltului Ministeriu de culte si instructiune publica despre estradarea testimonieloru scolastice eleviloru dela scóele poporale, si in casu de perdere, déca aceea se documentéza pre deplinu se li se dée duplicatu se ia spre scientia. 5. La observarea mai multoru membrii cumca testimoniele scolastice din scóele nóstre poporale — confesionale, s'au estradatu si pâna acuma eleviloru dar' s'a esperiatu cá nu se prea iáu in considerare de cátra directorii scóleloru comunale si de statu, se decide: cá se fia rogatu Ven. Ordinariatu episcopescu se binevoésca a intreveni la locurile competente, si a midiloci cá testimoniele scolastice estradate dupa form'a receruta de docentii scóleloru nóstre confesionale se se considere in deplin'a loru valóre. 6. La intrebarea despre loculu si tēmpulu tenerii adunarei generale pre anulu viitoriu, se decide: cá dupa ce si anulu acest'a, ca si ceialalti doi ani trecuti prea pucini membri au luat parte la adunare, nu potemu face inca adunarea ambulanta in sensulu Statuteloru, favorindu loculu, cá comunele cele mai multe gr.-cat. suntu concentrate in giurulu Lugosiului — se se tiena adunarea si pre anulu viitoriu in Lugosiu in septemân'a ultima a lui Augustu. 4. Se primesce si propunerea membrului Traianu Laticu a se suscepe in preliminarulu scólei spesele de caletorie si diurnele corespundietórie pentru docenti cá membri ai reuniunei in sensulu

§. 28 alu Statuteloru, totu-odata se primesce si acea propunere cá membrii cari nu voru luá parte in anulu viitoriu la adunare se fia pedepsiti nu cu 1 fl. in sensulu Statuteloru §. 24, ci cu 4 fl. 8. Escándu-se intrebrea din partea mai multoru membrii, ca pedéps'a de 5 fl. se se aplice numai asupra docentiloru seau si a preotiloru cari in calitate de directori locali si catecheti in sensulu Statuteloru §. 4. p. a) se considera ca membrii ordinari ai reuniunei se decide: cá dupa-ce cestiunea preotiloru de a fi constrinsi spre a fi membri ordinari ai reuniunei nu e limpedita prin Ven. Ordinariatu episcopescu in intielesulu punctului VII a protocolulu adunarei generale din anulu trecut, de asta-data se se intieléga numai docentii, si preotii cari póta totu-odata si oficiulu de docenti.

In fine din partea presidiului se aduce la cunoscienti'a adunarei, cá de-si se ascépta dela membrii mai multa activitate totusi si anulu acest'a numai Petru Popescu si-a suscernutu comitetulu centralu unu elaboratu „despre intuitiune“ spre censurare, pentru a se ceti in siedinti'a adunarei, care elaboratu censurándu-se s'a primitu, si se dispune a se ceti acuma pâna la redicarea siedintiei, ér' prelegerea practica din scriptolegia „despre liter'a r“ alui Juliu Birou deja censurata si inceputa in anulu trecut, dar' nefinita, se se propuna dupa continuarea siedintiei post-meridiane. Acést'a dispunere s'a primitu cu placere din partea adunarei.

Petru Popescu la dispunerea adunarei ocupa loculu in faci'a membriloru si cetesece elaboratulu seu „despre intuitiune“ precedatu cu urmatórea vorbire:

Fratiloru invetiatori!

Suntu mai bine de o sutá de ani, de cându ideia asociatiuniloru si a reuniuniloru in tóte ramurile vietiei s'a latitu in statele Europei, prin care membrii acelor'a se ajuta reciprocu spre ajungerea cutarui scopu nobilu, realu si folositoriu; prin urmare asociatiunile si reuniunile au scopu humanu si culturalu.

Acestu scopu -lu urmarescu si reuniunile invetiatoresci.

Scopulu principalu alu reuniunei nóstre in intielesulu Statuteloru nu e altulu decâtu promovarea culturei si inmultirea cunoscentieloru scientifice pedagogice si didactice intre invetiatori, si prin acést'a promovarea si redicarea scólei si a poporului.

Reuniunea nóstra invetiatorésca inse numai atunci -si va ajunge scopulu doritu, déca membrii ei cu poteri unite si virtute barbatésca voru conlucră intr'acolo: cá prin disertatiuni culturale si esperintie practice se-si inmultiésca cunoscentiele pre terenulu invetiamentului, si acelea se le impartiésca reciprocu, unii cu altii.

Ve rogu dara Fratiloru! si de asta-data a ascultá disertatiunea mea „despre intuitiune“. Ce veti culege bunu dintr'énsa primiti de bine, éra ce nu ve va conveni indreptati Domni'a vóstra, si pre venitoriu totu prin disertatiuni seau prelegeri practice se ne indreptamu unii pre altii.

Vorbirea si disertatiunea „despre intuitiune au fostu ascultate cu atentiune si primite intre urări de „se traiésca“.

Fiendu tēmpulu inaintatu siedinti'a se ridica la 1½ óra p. m. decidiēdu-se cá se se continueze la 3 óre p. m.

Continuādu-se siedinti'a dupa unele decise mai neînsemnate seau asia dīcēdu propuneri nedecisise, Ilustritatea Sa Domnulu presiedinte mai repetiesce inca odata provocarea cátra membri: cá pre anulu viitoriu se ia parte la adunare in numeru mai completu, si se incungiure pedépsa de 5 fl. inpusa prin decisulu adunarei de astadi, cá numai asia vomu potea progresá imprumutatu, inpartasindu-ne unii altor'a cunoscintiele scientifice pedagogice si didactice.

Adunarea -si esprima multiamirea cátra Ilustritatea Sa Domnulu presiedinte pentru bunavointi'a ce o are cátra docenti, si zelulu ce -lu aréta facia de progresarea scóleloru si -i uréza „multi ani“!

Acuma asiediēdu-se docentii de nou in scaune, primesce fia-carele câte o tablitia de ardesia, o cerusa de pétra si câte unu Abecedariu representādu-se cá elevi, ér' Juliu Birou pasiesce inaintea loru cá docente, propunēdu-le cá prelegere de modelu dupa regulele scriptologiei „cunóscerea literei r“, care prelegere a duratu 1 óra. Acést'a prelegere a fostu finita intre urari de „se traiésca“.

In fine Josifu Micleu se insinua cá se cetésca o disertatiune cu subiectulu: „Care suntu causele ce impiedeca invetiamentulu in scótele nóstre poporale si prin ce midilóce se potu delaturá“.

Acést'a disertatiune nu o primesce acuma adunarea spre cetire, parte cá tēmpulu erá inaintatu si invetiatorii nefiendu preparati cu spese de dóue dile voiescu a caletori cátra casa, parte cá ar' face acést'a contra Statuteloru, nefiindu acést'a disertatiune suscernuta comitetului centralu spre censurare, i-se dà inse voia auctorului ca prelucrādu de nou acest'a disertatiune ce pórtá o tema insemnata, si pre anulu venitoru se o cetésca adunarei dupa ce va fi suscernuta la tempulu seu comitetului centralu spre cesurare.

Ar' fi de doritu, cá pre anulu viitoriu mai multi membrii se se pregatésca parte cu disertatiuni pedagogice si didactice parte cu prelegeri practice din obiectele de invetiamentu, cá cu o cale se potemu suplini prin adunarile generale si conferintiele invetiatoresci, care numai asia s'ar' potea efeptui, — precum am accentuatu si anulu trecutu — déca membrii voru fi provediuti cu spese celu pucinu pre dóue dile.

Petru Popescu,
docente in Lugosiu.

Marcu Manliu Capitolinu.

De sórtea lui Marcu Manliu este legata o istoria intréga. Se cuprinde aci lupt'a intre patricii si plebei pentru egalitate de drepturi si detorintie, inceputa curundu dupa alungarea regiloru si continuata cu multe scene tragice si chiar' revoltátorie mai 150 de ani.

Decursulu acestei lupte póte se urmeze cu alta

ocasiune, aici inse ne vomu ocupá de *cestiunea agraria*, a cárei victima a fostu M. Manliu.

Plebeii románi erau toti mosiesi, proprietari mici de pamentu si lucrulu principalu pentru ei erá cá se-si póta pastrá aceste mosie — neingreunate de detorie; — ér' la cei-ce aveau lipsa, se li se impartiesca din partea statului atari proprietati.

Si nu potemu dice, cá statulu románu nu dispunea de atari proprietati, pentru-cá totudeaun'a o parte din hotarulu cetátiloru si popóreloru invinse, se luá pre sém'a statului.

Acestea pamēnturi ale statului se dáu in arēnda, si cei-ce le foloseau aceste astufeliu erau — patricii si desiguru si fruntasii plebeiloru, cari poteau se depuna garantiile cerute.

Acést'a folosire a pamēntului statului formá isvorulu principalu de cáscigu alu clasei privilegiate, cá-ci arēnde de comunu erau mici, si multe din ele erau date diu favoru, ér' dare de pamēntu pentru ele nu se platea, ci acést'a se scotea numai dela posesorii de pamēntu, si acestia erau *plebeii*.

Din acést'a s'a nascutu in Rom'a *cestiunea agraria* care a agitatu spiritele si mai tare si mai multu, decátu lupt'a pentru drepturi si in urma a sguduitu republic'a din temelie.

Cestiunea acést'a o incepuse *Spuriu Cassiu* (la 486 a. Chr.) curundu dupa alungarea regiloru, in favorulu plebeiloru miseri, si constá intr'ace'a cá din pamēntulu statului se se dē plebeiloru o parte proportionata cu dreptu de posesiune.

Prin acést'a inse se scurtá patricii in venitele loru, cá-ci impartīdu-se pamēnturile statului la plebei, arēnde loru proventuóse se scoteau.

Cu tóte aceste senatulu strēmtoritu primí propunerea, se ingrigí inse cá *Spuriu Cassiu*, se fia condemnatu. Scopulu a fostu ajunsu, Cassiu cadiu victima resbunarei, pentru-cá propunerea sa nu a fostu cu sufletu curatu, ci cá se cascige popularitate si prin acést'a se se avente la tron.

Ide'a lui inse a remasu si s'a ventilatu in totu decursulu luptelor pentru drepturi. Multe concesii au facutu patricii numai cá *legea agraria* se remana mórtá. In fine inse numai asiá isbutira pebleii fruntasii in aspiratiunile loru de a ajunge la functiunile inalte, cá si legea agraria o primira la olalta cu cererile loru de drepturi. Prin acést'a tóte interesele plebeiloru erau concentrate, — a celoru avuti de a ajunge la functiuni si a celoru seraci de a cascigá mosie, — si prin acést'a plebea *in massa* pasí cá opusetiune compacta si unita in contra patriciiloru.

La cascigarea averiloru statului contribuiseru si plebeii. Folosirea loru inse erá in cea mai mare parte numai pentru patricii; ér' starea materiala a plebeiloru erá deplorabila.

Din 5—7 jugere de pământu, — cam atât'a eră sesiunea fia-caruia (dupa lege) se traesci cu familia cu totu, si inca se porti si resbele cu spesele proprie, că-ci in tîmpurile acele ostasii trebuiau se se provéda fia-care cu arme si merinde de acasa, ér' plebeii románi toti erau ostasi. Apoi in tîmpu de bataia cine se lucre câmpulu? Batai erau in acele tîmpuri mai in fia-care anu, si asiá spesele trebuiau se tréca preste venite, mai alesu că si inimicii câte-odata predau hotarele. A trebuitu se seracésca bietii plebei si se îce bani imprumutu pre garanti'a pământurilor. Venitele acestor'a nu ajungeau spre acoperirea detoriilor si asiá cadiuseru in inchisori.

Creditorii erau patricii, in mânilor'a se aflau avutiile, si unii fruntasii ai plebeilor; inse neci unii neci altii nu se portara omenesce, că toti creditorii interesati si fără sîmtiu de umanitate. Legea in contra detorniciloru eră aspra si acést'a a datu ansa la *prim'a secesiune*, (494 a. Chr.), cându plebeii asupriti de detorie si maltratati prin inchisori esfra pre *muntele sacru*, că se formeze altu statu.

Că se ne potemu intipui acést'a suferintia si amaratiune, ascultati cum eră legea contra detorniciloru:

„La 30 de zile dupa sentinti'a judecatorésca, „detorasiulu se dá in mân'a creditorului pre tîmpu de „60 zile. Creditorulu eră *obligatu* a-lu pune pre prinsioneriu in catusi de 25 de pundi, nu mai usiore; „-i stá inse in dreptu a marí greutatea lor, cătu ar' „voí. Pre tîmpulu inchisórei creditorulu nu eră „obligatu decátu la unu pundu de grâu pre di cá „nutrimentu, nu -lu potea oprí inse pre prinsionariu a se „nutrí mai bine pre spesele proprie. La finea celoru „60 de zile, déca detorniculu nu -si platise detori'a, „neci nu se impacase cu creditorulu seu, eră dusu „in trei nundine, dupa olalta (adeca totu la 17 zile) „la *pretoru*, — pre atunci *consulu*, — si detori'a lui „se facea cunoscuta, se publicá, că se-au elu seu „altulu sciendu de ea, se-o solvésca si se-lu scóta din „prinsóre. Prinsioneriuulu inse si in inchisóre remánea „in deplina posesiune a averei sale, si potea dispune „despre ea, că si cându ar' fi deplinu liberu. Déca „si-ar' aflá ocaziune a-si vinde proprietatea asiá, cătu „se-si póta acoperi detori'a, seu déca creditorulu o „luá in pretiulu detoriei, atunci scapá din inchisóre. „Déca inse dupa acele trei termine nu se scotea din „detoria, atunci se dá pre mân'a creditorului, că se-lu „omóre, seu se-lu vînda preste Tibru.

„Déca erau mai multi creditorii, atunci poteau „se spintee pre detornicu dupa proportiunea preten- „siuniloru sale¹⁾.

Adeveratu, că creditorulu nu potea se silésca pre debitoriu a-si vinde posesiunea si multi dintre ei voru

fi suferitu ori-ce maltratári dupa firea lor cea tare, numai că proprietatea se si-o póta lasá de mostenire fiiloru, inse multi dederu creditoriloru folosulu mosielorulu lor, asiá cătu acestia luáu usufructulu de pre ele, ér' greutátile (contributiunea) eră in sarcin'a posesorului, adeca a detornicului.

In tîmpuri normali plebeii portara aceste greutáti, dupa cum voru fi potutu; s'a ivitu inse intîmplári extraordinarie, *catastrofe*, cari au sguiduitu statulu din temelie si i-a adusu pre plebei la desperatiune.

O calamitate de aceste a fostu catastrof'a venita asupra Romei prin navalirea si depredarea Galiloru la an. 389 a. Chr.

Despre starea Romei in urm'a acestei catastrofe ne potemu face o intipuire in urmatoriile:

Flórea barbatiloru cadiuse in lupt'a dela *Allia* (18 Iuliu 389) in contra aceloru Gali; cetatea intréga, afara de Capitoliu, a fostu data préda flacariloru; in cetate si in tienutu, de ambe pártile Tibrului cadiuseru victime sabiei ori servitutei toti, cătu nu se potura refugiá in ruptulu capului. In tîmpu de *siepte luni*, cătu taberiseru Galii in Rom'a, ei predaseru totu jurulu. Imposibilu că Tibrulu se fia scutitu hotarulu vejentinu de excursiunile hordelorulu loru numeróse, neci murii cei slabi cetátile latine, cându si murii cei tari ai Romei, redicati de regi, fuseseru derimati. Atunci probabile, că s'au prepaditu o parte din comunele acele, a carorulu consemnare trista o dá *Pliniu*. Romanii refugiatii abiá afundu in Latiu voru fi potutu aflá scapare, cei remasi in viétia pierduseru totu, ce nu se potú mântui in Veji si pre Capitoliu. Partea cea mai mare a avutiilorulu lor trebuí de siguru se remana in cetate, precându si dintre sanctuarie numai o parte mica s'a potutu transportá, ér' cele mai multe au fostu ingropate, de óre-ce fug'a a fostu repentina. De pre partea sténga a Tibrului tieranii nu -si poturu máná neci vitele, de nu cum-va se refugiaseru inainte de lupta, că-ci inamiculu inca in diu'a dupa lupta aparú inaintea Romei si priu urmare inundase si tienutululu din jurulu cetatei. Devastarea de siguru s'a estinsu si asupra fia-carui satu, si numai din intîmplare póte se fia remasu vre-unulu neatinsu.

Acést'a calamitate a lovitu nu numai unu poporu seracu, avisatu la pământulu si diliginti'a sa, ci unu poporu seracitu, ingropatu in detorie, scapetatu si apesatu.

De ace'a ne potemu intipui fiorii, ce voru fi cuprinsu pre poporu cugetându-se la restaurarea cetatei. Ori cătu de mici si de simple erau pre atunci casutiile Romániloru vechi, cu cari se indestuleau chiar' si in tîmpulu de marire, neci un'a cá acést'a nu se potea face fara detoria, de ómeni, cari pierduseru tóte. Nu e mirare dara, că la propunerea tribuniloru plebeii erau pre aci se parasésca Rom'a, mutându-se

¹⁾ Niebuhr H. Th. röm. Gesch. p. 311—15. Berlinu 1811.

in invecinat'a Veji, de curundu cucerita, care erá si mai bine situata si mai mare, cu edificie gata si mai frumoase, de cum avuse Rom'a.

Esecutarea acestui planu ar' fi nimicitu statulu románu, de ace'a împiedecarea lui trebuie se se atribue patriciiloru de unu inaltu patriotismu si in specie lui *Marcu Furiu Camilu*, carele in aceste tãmpuri erá eroulu preamaritu si sufletulu partidei aristocratice. Mesurile luate de elu au si împiedecatu acést'a despartire si de ace'a s'a numitu: *alu doilea fundatoru alu cetatei*.

Dupa reedificare se incepù in Rom'a viéti'a agitata de mai inainte cu lupte de partide. Poporulu gema in se si mai tare in miseria, cà-ci din averile statului se facuseru numai câte-va asemnatiuni neînsemnate; detoriile si inchisorile torturáu greu pre plebei. Legea cea aspra in contra detorniciloru totu erá inca in vigóre si se aplicá cu rigóre si fãra consideratiune.

In acést'a strãmtóre a plebeiloru vine pre scena *Marcu Manliu*, mãntuitorulu Capitolului din mãnile Galiloru. Elu a fostu contemporanulu si rivalulu lui Camilu, pre lãnga acést'a celu mai însemnatu barbatu in Rom'a, dupa marturisirea unui scrietoriu vechiu románu in asemenea mesura distinsu prin statura frumoasa, fapte, oratoria, demnitate, energiã si incredere. In curagiu belicu si bravura nu cedá neci unui contemporanu. In etate de 16 ani pasise de buna voia in armata si eluptase doue spolie dela inamicu. In aperarea sa, cându a fostu prinsu si acusat, vomu vedé, ce merite si distinctiuni mai aduce inainte cá probe a faptelor sale pentru republica. Elu se tragea dînt'r'o familia vediuta, destinsa prin ocuparea multoru oficie inalte si elu insusi in 392 fusese consulu.

Acestu barbatu, ambitiosu in urm'a meritelor sale, se veditù insielatu in aspiratiunile sale de recunoscintia, onóre si distinctiune, pentru-cà erá amicu si partinitoriu alu plebeiloru. Elu se sãmtiã asemenea capace cá si Camilu, rivalulu seu. Inse postpunerea, dupa o viétiã asiã eroica, care inca neci decãtu nu erá debilitata, si nerecunoscerea faptei ultime (mãntuirea capitolului) mai pre susu cá tôte, nascù in elu o desamagire si amaratiune veninosa. Elu erá unulu din acei mari ómeni, cari capetase dela natura chiamarea ne negabile de a fi unulu din cei de ántãiu a patriei sale. Nebagarea in sãma si postpunerea, cându se vedu prãterati facia de altii cu multu mai inferiori, -i duc pre astufeliu de ómeni la crime si perire. Domnedieu va cere sufletulu loru din mãnile acelor'a, cari i-au facutu se mërگا pre atari cà nefaste. De slabitiunile loru se va îndurá, nu inse si de acei'a, cari i-au facutu se ratacãsa si se se nimicãsa minunat'a loru fientia. *Scipio* se redicã preste periclu; *Cãsar* caditù victima amagitu de unu tãmpu coruptu; unu asemenea caracteru a fostu *Alcibiade*.

De comunu in unu sufletu asiã de tare se afla si unu sãmtiu profundu pentru dreptu si adeveru, compatimire càtra celu nenorocitu, furore càtra apesatoriulu, celu-ce numai prin intãmplare e puternicu. De sãmtiulu acést'a se folosese si in pasiunile sale selbatice, inse ar' fi nedreptate ai timbrá tôte actiunile, purcediatórie din acést'a cá faciaria seau precalculare, cá si cându adeca ori-ce actu bunu si laudabile ar' fi purcesu numai din pasiune sub masc'a adeverului, a dreptatei si compatimirei.

Cu sãmtieminte curate a inceputu de siguru Manliu a se interesá de detornicii lipsiti. In foru recunoscù pre unu vechiu sociu de arme, unu capitanu destinsu prin multe fapte, pre care -lu ducea creditorulu la inchisóre in urm'a sentintiei judecatoresci. La momentu platí Manliu pentru acel'a detori'a si -lu redede familiei sale. Fãra margini erá recunoscintia a celui scapatu càtra acel'a, ce-i aparuse cá unu ángeru din ceriu, precãndu altumintrelea -i stá inainte mórtea seau o servitute ticalosa dupa o viétiã atãtu de gloriosa de mai inainte. Elu -si povestì sórtea, in carea cei mai multi din ascultatori vedeau aloru proprie: „batai'a „si redicarea fortiata a locuintei sale -lu cufundaseru „in detorie; cametele, adause la capitalu, intrecuseru „in curundu sum'a acestui'a, asia de tare câtu pentru „elu disparuse ori-ce posibilitate de platire“. Elu -si desfãcù inaintea poporului pieptulu aretãndu semnele laudabile de rane din multe batai. Elu apromise mãntuitorului seu recunoscintia eterna si fidelitate neconditionata. Poporulu intregu erá misicatu, Manliu erá insufletitu. Elu vëndù publice o mosia a sa, ereditatea sa cea mai bogata, si jurá, cà pãna va mai avé unu pundu (mesura) nu va suferi, cá unu Quiritu se fia dusu cá detornicu. Acést'a a si tinutu-o: cându a fostu acusat spre mórte, a produsu cá la 400 de cetatieni cá martori, càrora le anticipase bani fãra camete spre acoperirea detoriiloru si -i scapase de inchisóre.

Din diu'a acést'a cas'a sa erá sanctuariulu poporului si se pare a-i se fi datu prin consãmtiemintulu generalu numele de *patronu alu plebei*, unu nume, care firesce potea se fia nelinistitoriu pentru statu. In cas'a sa, pre Capitoliu, incepura a-se aduná plebei din tôte clasele, si aici acusá elu pre cei de statulu seu (aristocrati) cá autori a miseriei generalì; si pentru acuse drepte erá dorere materia prea abundante. Multe vorbe aspre se voru fi pronunciatu aici contra patriciiloru! Manliu, se dice, a fi propusu, se se vëndia *agru publicu*, seau o parte din elu, si cu pretiulu se se platãsa detoriile plebeiloru.

Resbelulu cu Volscii dede senatului ansa a numi pre *A. Corneliu Cossu* dictatoru, a càrui potestate durá si dupa terminarea repede a espeditiunei. Acést'a

cită pre Manliu inaintea tribunalului seu, că calumniatoru alu guvernului, si -lu aruncă in prinsóre.

Cându triumfă dictatorulu asupra Volsclorú, strigă poporulu in gur'a mare, că triumfulu si la castigatu in Rom'a, nu in câmpu, elu triumfăza asupra unui concetianu, nu asupra inamicului, numai atât'a mai lipsesce, că Manliu se fia dusu inaintea carului seu de triumfu.

Că si cându acést'a fatalitate ar' fi caditu pre unu consângeanu seau amicu, asiá aparura prelânga cei mântuiti prin binefacerile lui Manliu, câtu tîmpu jacu in catusie, si alti plebei in vestimente de doliu, cu perulu si barb'a in disordine, vrîndu se arete prin acést'a datina, că superarea si ingrigirea de sórtea celui nefericitu -i face indiferenti facia de ori-ce cuvenintia esterióra. Dî de dî crescea numerulu acelor'a ce in modulu acest'a se aretău că partisanu, si de deminétia pâna sér'a nu se departă dela usile inchisórei sale.

De siguru, că pâna aci punerea la inchisóre alui Manliu nu a fostu rectificata prin neci o vina, pentru-că senatulu, spaimentatu de fierberea inadusita, crescânda, află de bine a-i dá libertatea; o hotarire, in urm'a carei inchiderea lui ar' fi fostu o nebuניה, déca nu s'ar' fi asteptatu, că acestu sufletu vehementu, furiosu pentru rusinea suferita si intentiunea ne meritata contra vietiei sale, acum se va retaci intr'atata, încátu va trebui se cada.

Probabilu că Manliu pâna la inchiderea sa, ori câtu de ecuvoca seau indoelnicu i-a fostu portarea, n'a fostu mai vinovatu decâtu multi altii, cari nu numai a remasu fara rusine in memoria, ci chiar' cu gloria probabile, că a fostu limpede de ori-ce cugetu de revólta. Dorinti'a de tirania pentru ori-ce Románu trebuia in fapta se apara atáu de nebuńsca, încátu numai furi'a unui incarceratu o potea nasce. Inse cine concepe in momente negre unu cugetu criminalu, acel'a ese pentru totu-déun'a din legaturile legei; elu acum se folosese de tóte poterile, de cari pâna acum vértutea si conscientia -lu oprea de a face usu. Si Manliu invetiase a cunósce multimea si pasiunea partizaniloru sei.

Dupa reintórcere in locuintia sa incepú Manliu se adune la sine pre partisanii sei, si celu putinu acum aparú cá unu capu de partida cerbicosu, cu intentiuni intunecate, si decisu a intempiná forti'a cu fortia. Positiunea locuintiei sale pre Capitoliu facea aceste adunári, cu câtu erau mai numeróse, cu atátu mai periculóse: ocuparea Capitolinului de cátra poporu ar' fi fostu mai periculósa de câtu cea a Aventinului.

Inse că óre copt'a Manliu in sine intentiuni decise de tradare, că óre avisat'a elu anume pre partisanii sei la o întreprindere criminala, despre acést'a n'a aflatu *Liviu* in analele sale neci bataru o inculpatiune

precisa¹⁾. Noi l'am poté tiené pre Manliu de unu cetatiénu periculosu, care n'a caditu pre nedreptulu, fiendu-că in anem'a sa nu mai erá nevinovatu, inse déca si-ar' fi potutu desvoltá poterile sale intr'o viétia mai lunga, că aceste se judece asupra lui, elu póte-că neci odata n'ar' fi ajunsu pâna la crima.

Dupa rusinea facuta lui cu inchiderea, Manliu luà o positiune mai inamicabile facia de partid'a gubernatória. Nedreptatea suferita -lu amarí, alipirea partidei sale -i dá curagiu; dî si nópte erau conducatorii poporului in cas'a sa sí, dupa cum se dicea, consultáu despre schimbarea regimului. Patricii se temeau de mare reu si in a. 384 a. Chr. cáscigara pre doi tribuni (*M. Meneniu* si *O. Plubliu*) de alu acúsá la comitiele centuriate cá tradatoriu. Acést'a a fostu o procedura cá si cu *Spuriu Cassiu* si cu *Sp. Maeliu*. Patricii voiáu a-si curatí din cale pre unu barbatu periculosu regimului lorú, fia vinovatu ori nevinovatu. A fostu acúsatu, că âmbla dupa coron'a de rege; (acusa care totu-déun'a stérnea in Románi cea mai mare indignatiune si aversiune).

Poporulu se inversianà facia de acést'a procedura cátra binefacatoriulu seu, mai alesu vedîndulu âmblându in vestimente de doliu fara a fi insotitu de consângeunii sei precum erá datin'a. Cându fu aruncatu in prinsóre decemvirulu *Apiu Claudiu* aparú in doliu tóta giutea claudia, chiar' si unchiulu seu *C. Claudiu*, celu mai mare si decisu contrariu alu seu; si acum pre Manliu -lu parasira chiar' si cei doi frati ai sei.

N. Popescu.

(Va urmá).

Efectulu nutretiului asupra animalului.

Pentru-că se potemu vorbi despre efectulu nutretiului, trebuie se scimu compusetiunea plântelorú. Ori si ce plânta -si ia originea din seméntia, carea de multe-ori asia este de mica, încátu abea se póte vedé cu ochii liberi. Déca analisámu seméntia din punctu de vedere chemicu, vomu vedé, cumcà acea constà din cinci elemente, si anume: din oxigenu, hidrogenu, nitrogenu, carbonu si sulfuru; fia-care seméntia are dóue pãrti principali, un'a e embrionulu, alt'a e corpulu seméntiei.

Embrionulu seau coltiulu seméntiei nu e altu-ceva decâtu plânt'a fitória in micu, in care dar' zace una viétia, ce dormitéza pâna atunci, pâna cându seméntia ajunge la unu locu, unde pentru desvoltarea plântei fitórie se afla tóte pãrtile necesarie.

Corpulu seméntiei parte constà din fibre, ce represinta celea cinci elemente, parte din amilu, sacharu si oleiu; acestea dóue din urma constáu numai din

¹⁾ Quae praeter coetus multitudinis, seditiosasque voces, et largitionem, et flalax indicium, pertinentia proprie ad regni crimen — objecta sicut — apud neminem auctorem invenio. *Livius* VI. e. 20.

trei elemente, adica din oxigenu, hidrogenu si carbonu, care combinatu se numesce hidratu carbonatu. De aci se vede, că semēnti'a contine si acea parte constitutiva, din care se formeza fibrinulu si albuminulu sângelui va se dica fibrele musculari, precum si acea parte din carea se formēza unsórea.

Embrionulu incoltiesce, se desvólta cá plânta, îndata ce ajunge in locu favoritoriu, adica in locu caldu si umedu; plânt'a se formēza din aeru si din minerale, adica din atari corpuri, cari in privinti'a tieseturei neci decum nu suntu simile cu corpulu ei; ea trebuie se primēasca in sine totu elementulu separat; si transportarea acestoru elemente in diferitele părți ale corpului plântei se întēpla prin circulatiunea sevei (sucului) ce este analoga cu circulatiunea sângelui la animale; pentru pregatirea sucului in plânte servescu radecinile, frundiele si cógi'a plânteloru; prin aceste organe ale sale -si suge plânt'a nutremētulu seu mineralicu, cu scopu, cá se se nutrēasca se -si formeze corpulu seu si pentru-cá apoi din acel'a se se formeze corpulu animalului, de óre-ce poterea de viētia a animalului neci cându n'ar' fi in stare se produca din părțile mineralice ale pamētului si ale aerului acelea celule fine, cari formēza fundamentulu tieseturiloru animalice, n'ar' fi in stare se alēga si se compuna elementele asia, câtu din acelea se póta fi una materia organica, pentru acea cându taiamu un'a plânta totu-dēun'a se ni vina in minte, cá atunci ucidemu un'a dintre creaturile, caror'a lumea animalica are se-si multumēasca esistenti'a sa; plânt'a este maic'a, nutritóri'a dulce a fia-carui animalu vietuitoriu; pentru acea plântele fura mai ántâiu create si apoi animalele.

Fia-care plânta constă din albuminu, fibrinu, amilu, sacharu si din diferite oleiuri, formate din elementele mai susu amentite.

Premitiēndu acestea dicemu, cá nutretiu bunu se numesce acel'a, care nu e prea nutritoriu, neci prea pucinu nutritoriu, care nu e prea uscatu, neci prea umedu, care nu e prea coptu, neci necoptu; mai departe nu e bunu nutretiulu prea rece, seau prea caldu, asemenea neci celu putredu seau mucedu, in fine acel'a, care contine prea multe oleiuri volatile si mirositórie, seau părți venimóse.

Ce atinge cuantitatea nutretiului e fórte periculosu a dá multu deodata chiar' si din nutretiulu celu mai bunu.

Inainte inse de a vorbi despre efectulu reu ce-lu produce cualitatea seau cuantitatea neregulata a nutretiului se insemnămu acelea nutretiuri vegetali, cari pentru animalele nóstre domestice ierbivóre suntu celea mai sanítóse.

Dintre ierburi suntu: *Avena elatior*, *Dactylis*

glomerata, *Poa pratensis*, *Phleum pratense*, *Festuca* cu diferitele sale varietiu, *Lolium italicum* etc. apoi gráulu, secar'a, ordiulu si ovesulu, cosite verdi.

Dintre Papilionacee seau postaióse: diferite specii de trifoiu si lutierna, sulfin'a, mazerichea, esparsett'a, mazerea si lintea, cosite verdi, seau semēntiele loru macinate.

Dintre plântele cu radecinele gróse: diferitele specii de napi, apoi picioicile, sfeclele, ierb'a lui Tatinu.

Totu nutretiulu, ce contine in sine multu amilu si sacharu se dice fórte nutritoriu, — acestu nutretiu e fórte bunu pentru nutritrea animaleloru de ingrasiatu, dar' pentru celea de prasila si pentru celea de jugu póte fi periculosu, déca se va dá in cuantu mare.

Din atare nutretiu se formēza unu cuantu mare de unsóre, sângele animalului grasu, nu numai e mai unsuros, dar' si fibrele -i suntu mai debile, deci din sângele unsuros se formēza fibre musculari mai debile, deunde urmēza, cá animalele de jugu mai grase se ostenescu mai curundu, si nu suntu asia perseverante, afara de acea fiendu sângele unsuros, in plamáni inca se formēza una caldura interna mai mare, deci déca animalele celea grase se punu in miscare repede si duratória, muschii loru cei debili se nimicescu mai usioru, de aci provine activitatea mai repede a organeloru de respiratiune si circulatiune, déca acestei activitáti repede nu i-se dá repausu, de óre-ce in sânge se afla multa unsóre si astufeliu arderea in plamáni e fórte vióia, se inaltia tare si caldur'a interna mai alesu déca aerulu e caldu, din care cauza se nasce aprinderea de plamáni seau alt'a bóla de sânge.

Deci sângele unsuros alu animaleloru grase e mai debilu si se descompune mai iute; destulu e pentru acést'a, cá animalulu se inseteze pre tēmpu secetosu, si de aci provinu diferitele bóle de sânge precum, aprindere de grumadi, naprasnice etc., in cari pica totu-dēun'a animalele celea mai grase, precându celea mai slabe remanu scutite. De aci urmēza, cá numai animalele de ingrasiatu trebuie ingrasiate adica de totu bine nutrite, precându celea de jugu si de prasila mai pe subtire si cu grigia, cá-ci altcum fórte usioru capeta bóla de sânge, cu deosebire, cându acelea ar' suferi sete. In cólea nutretiulu de totu nutritoriu nu e intr'o forma de periculosu pentru tóte animalele, asia pentru animalele cornute nu e asia periculosu cá pentru calu, carele pretinde mai multa miscare; altcum sanitatea fia-carui animalu poftesce, cá déca e provediutu cu atare nutretiu, se capete apa câtu se póte de adeseori, si se faca miscare mai pucina; pentru-cá miscarea silita impreunata cu multu nutretiu prea nutritoriu, uide ori si ce animalu.

(Va urmá).